

5941 SAYILI ÇEK KANUNUNA GÖRE KARŞILIKSIZ ÇEK DÜZENLEME SUÇU

Meryem GÜNAY *
Mehmet GÜNAY**

ÖZET

20.12.2009 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5941 sayılı yeni Çek Kanununda düzenlenen karşılıksız çek düzenleme suçunun, tanımı, suçla korunan hukuksal değer, suçun maddî ve manevî unsurları, konusu, faili, yaptırımı, suça etki eden nedenler ile yargılama usulüne ilişkin özel hükümler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu inceleme, yürürlükten kaldırılan 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun karşılıksız çek keşide etmek suçuyla ilgili düzenlemeleri de dikkate alınarak karşılaştırmalı olarak yapılmıştır. Ayrıca, yeni Çek Kanununun uygulanması sırasında “karşılıksız” işleminin ne şekilde yapılacağı, ileri tarihli çeklerin ibraz edilmesi halinde suçun oluşup oluşmayacağı, temsilci veya vekil tarafından gerçek kişi adına çek keşide edilmesi halinde cezaî ve hukukî sorumluluğun kimde olacağı, koruma ya da güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve hesap açma yasağının kimler hakkında verilebileceği, açılan davalarda sanığın savunması alınmadan karar verilip verilemeyeceği gibi hususlarda çıkabilecek muhtemel problemlere ve çözüm yollarına da somut örnekler verilerek değinilmiştir. Genel bir değerlendirme niteliğindeki sonuç kısmıyla da çalışmamız tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çek, Hamil, Karşılıksız, Düzenleme, Keşide, Banka, Kambiyo.

ABSTRACT

In this study drawing bounced check offence-which regulated by the new Cheque Law, no:5941 published in the Official Gazette dated 20.12.2009- its definition, legal value which is protected by law, objective and subjective elements of the crime, subject matter, offender, sanction, reasons that affect the crime and special provisions about trial procedure, are analyzed en detail.

During the evaluation of the subject, defunct law on Regulation of Payments With Cheque and Protection of Cheque Bearer, no 3167 taken into consideration and former and later law’s provisions related to drawing bounced check are studied comperativly.

Furthermore problems which can probably arise around topics like;- when implementing Cheque Law how can be done the “not covered” action, is there a crime if post-dated checks are submitted, who bears legal and criminal responsibility if representative or assignee draws a check on behalf of real person, as a protection and security measure who can be prohibited with court order by drawing checks and opening bank accounts, if a decision can be made without taking defendant’s statement in the proceedings- and its solutions are touched upon and concret

examples are given about these issues. Study is ended with a conclusion as a general evaluation.

Keywords: Check, bearer, not covered, writing, drawing, bank, Exchange.

GİRİŞ

Bankalar tarafından basılan ve mevduat sahibinin muhatap bankadaki hesabından dilediği kişilere ödeme yapmasını sağlayan çek¹, Türk Ticaret Kanununun (TTK) kambiyo senetleri başlığını taşıyan dördüncü faslının 692–735. maddeleri arasında ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Ancak, bu Kanunda karşılıksız çek keşide etme eylemine ilişkin herhangi bir cezaî yaptırım öngörülmemiştir. Ticaret hayatının gerektirdiği sürat ve güvenlik ihtiyacı, çekle yapılan ödemelerin yaygınlaşması, yapılan işlemlerin fonksiyonunun saptırılması ve karşılıksız çek verilmesinde artmalar olması üzerine, genel hükümlerden ayrı olarak özel hükümlerle düzenleme ihtiyacı doğmuştur. Bu amaçla hamillerin korunmasına yönelik 19. 3.1985 tarihli 3167 sayılı “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun” yürürlüğe konulmuştur. Böylece, ticarî hayatın önemli ödeme vasıtalarından birisini oluşturan çeki karşı halkın güvenini arttırmak ve çek kullanımını teşvik etmek hedeflenmiştir².

3167 sayılı Kanunun 16. maddesinde karşılıksız çekler için öngörülen hapis cezası, çekin amacına uygun olmadığı, Anayasanın 38/8. maddesinde yer alan “Hiç kimse yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirmemesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz” hükmüne aykırı olduğu ve “ekonomik suça ekonomik ceza verilmesi ilkesi” ile çeliştiği yönündeki eleştiriler³ gerekçe gösterilerek 4814 sayılı Kanun ile

* Pamukova Hâkimi.

** Pamukova Cumhuriyet Savcısı.

¹ **DOMANIÇ**, Hayri, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. IV, İstanbul 1990, s. 368; **KINACIOĞLU**, Naci, Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1999, s. 257; **ÖZTAN**, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2001, s. 211; **POROY**, Reha, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul 1995, s. 235; **YENİDÜNYA**, Ahmet Caner, “Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Karşılıksız Çek Keşidesi Suçu Üzerine Bir İnceleme, Legal Hukuk Dergisi, Nisan 2003, S.4, s. 835.

² **ERİŞ**, Gönen, Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku, Ankara 2000, s. 777.

³ Bu yöndeki ayrıntılı eleştiriler için bkz: **DOMANIÇ**, Hayri, Karşılıksız Çeki Hapis Cezası Anayasaya Aykırıdır, Legal Hukuk Dergisi, Kasım 2003, S. 11, s. 2737 (**karşılıksız**); Anayasa Mahkemesi ise 3167 sayılı Kanunun 16. maddesinde öngörülen

3167 sayılı Kanunda yapılan değişiklik sonucu, bu suçtu ilk kez işleyenler açısından kaldırılarak, yerine çek bedeli kadar ağır (adli) para cezası getirilmiştir⁴.

3167 sayılı Kanunun karşılıksız çekin cezalandırılmasına ilişkin 16. maddesinin yirmi yıl içinde üç kez kanunla değiştirilmesi ve üç kez de Anayasa Mahkemesinin incelemesine konu olması sisteme yönelik eleştirileri artırmıştır. Ayrıca 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanununun 5. maddesi uyarınca bu Kanunun genel hükümlerinin 31 Aralık 2008 tarihi itibarıyla 3167 sayılı Kanunda yer alan suç tanımları ile ilgili olarak da uygulaması zorunluluğu nedeniyle 3167 sayılı Kanunun pek çok hükmü uygulanamaz hale gelmiştir⁵. Sisteme yönelik eleştiri ve şikâyetlerin giderilmesi amacıyla hazırlanan 5941 sayılı yeni “Çek Kanunu” 20 Aralık 2009 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Biz de çalışmamızda, 5941 sayılı yeni Çek Kanununda düzenlenen karşılıksız çek düzenleme suçunun, tanımı, oluşumu, faili, unsurları, yaptırımı ile yargılama usulüne ilişkin özel hükümlerini yürürlükten kaldırılan

hapis cezasının Anayasaya aykırı olmadığını karara bağlamıştır. “...İtiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 38. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında değerlendirilebilmesi için ilişkinin yalnızca sözleşmeden doğması ve borcun yerine getirilememesi gerekmektedir. Oysa çek temelde sözleşmeden bağımsız olarak kambiyo hukukuna özgü borç doğuran özel bir havaledir. Bu nedenlerle kural, Anayasa'nın 38. maddesinin sekizinci fıkrasına aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.” Anayasa Mahkemesi'nin 11.12.2002 tarih ve 165/195sayılı kararı. (metin için bkz. RG. 26.04.2003/25090).

⁴ “Çağdaş ceza hukukunda, ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve çeşitlenmesi sonucu bu ilişkilerden doğan ve netice itibarıyla cezai müeyyideyi gerektiren eylemlere hürriyeti bağlaşıcı cezanın başvurulacak en son çare olarak öngörülmesi “ekonomik suçta ekonomik ceza” ilkesinin doğmasına yol açmıştır. Bu gelişme nedeniyle karşılıksız çek keşide etmek suçunun ilk defa işleyenlere... para cezası verilmesi, ancak çekte olan güvenin zaafa uğratılmaması ve cezada etkinliğin artırılması bakımından, bu suçtan mükerrerler hakkında hapis cezası verilmesi uygun görülmüştür.” Bkz. Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/433), Genel Gerekeçe, TBMM Tutanak Dergisi Dönem 22, Yasama Yılı: 1, S.58.

⁵ Özellikle, 5237 sayılı TCK'da “ağır para cezası” yerine gün esasına dayalı adli para ceza sisteminin öngörülmesine rağmen 3167 sayılı Kanunda “ağır para cezası” düzenlenmesinin bulunması, yine bu Kanunun yeni TCK'nın genel hükümleri kısmında yer alan cezaların şahsiliği ilkesiyle bağdaşmayan düzenlemeleri içermesi ve ayrıca karşılıksız çek keşide edilmesini objektif sorumluluk esasına dayalı bir suç olarak nitelendirmesi yeni bir Çek Kanunu hazırlanmasında etken olmuştur. **KENDİGELEN**, Abuzer, Çek Kanunu Tasarısı Taslağının Hukuki Açından Değerlendirilmesi, Hukuki Perspektifler Dergisi, Eylül 2006, s.178.

3167 sayılı Kanunda yer alan karşılıksız çek keşide etmek suçuyla karşılaştırmalı olarak ele alacağız. Yeni Çek Kanunu (ÇK) ile getirilen yenilik ve değişiklikleri inceleyeceğiz.

I. SUÇUN TANIMI

3167 sayılı Kanun 16/1. maddesinde çekin üzerinde yazılı keşide tarihinden önce veya süresi içinde ibraz edildiği halde yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa ödenmeyen çeki keşide eden hesap sahiplerinin veya yetkili temsilcilerinin çek bedeli tutarında adlî para ceza ile cezalandırılacağı öngörülmekteydi. Bu maddeden anlaşılacağı üzere 3167 sayılı Kanunda “*karşılıksız çek keşide etmek*” ve “*lehine karşılıksız çek keşide edilmek*” suç olarak tanımlanmıştır.

5941 sayılı Kanunda ise, “Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adlî para cezasına hükmolunur.”(ÇK, m.5/1) şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Bu madde uyarınca, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde, çekin karşılığını ilgili banka hesabında tam olarak bulundurmamak suç olarak tanımlanmaktadır.

3167 sayılı Kanundan farklı olarak, 5941 sayılı Kanunun 5/1. maddesinde tanımlanan suç, artık “karşılıksız çek keşide etme suçu” olarak da ifade edilemeyecektir. Zira burada, “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulan çekin düzenlenmesi değil, düzenlenen çekin kanunî ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde, karşılığının ilgili banka hesabında tam olarak bulundurulmaması suç olarak tanımlanmıştır.

II. SUÇLA KORUNAN HUKUKSAL DEĞER

Çekin, üzerindeki düzenleme tarihi itibarıyla kanuni ibraz süresi içinde ibrazında karşılığının ilgili banka hesabında bulundurulmaması eyleminin suç olarak tanımlanmasıyla, bir ödeme aracı olan çeki güvenin korunması amaçlanmıştır. Çünkü ekonomi dilinde çek, “*kişilerin bastığı özel para*” olarak nitelendirilmektedir ve piyasada tedavül eden “*kişilerin bastığı özel para*”nın büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Dolayısıyla çeki

olan güvenin ortadan kalkması, çekin piyasadan çekilmesine ve o nispette ekonominin küçülmesine neden olacaktır ⁶.

III. SUÇUN KONUSU

Bu suçun konusunu çek oluşturmaktadır. Dolayısıyla suçun gerçekleşmesi en başta geçerli bir çekin varlığına bağlıdır. Bir senedin çek niteliğini taşıyıp taşımadığı Türk Ticaret Kanununun (TTK) hükümlerine göre belirlenmelidir. TTK'nın 692. maddesine göre geçerli bir çekin, çek kelimesini, kayıtsız şartsız belli bir bedelin ödenmesi için havaleyi, ödeyecek kimsenin ad ve soyadını, ödeme yerini, keşide gününü ve yerini ve keşidecinin imzasını ihtiva etmesi şarttır. Bu unsurlar çekin yasal geçerlilik şartlarıdır. Aksi durumda, yani geçerlilik şartlarını hep birlikte ihtiva etmeyen bir çek bu suçun konusunu oluşturmayacaktır⁷.

3167 sayılı Kanunun 3/2. maddesinde çek defterlerinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu şubenin adı ve hesap numarası ile hesap sahibinin vergi kimlik numarasının yazılı olacağı düzenlenmişti. Ancak, hesap sahibinin vergi kimlik numarası⁸ dışında belirtilen hususların yazılmaması veya bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması çekin geçerliliğini etkilemeyeceği de aynı maddede belirtilmişti. Böylelikle TTK'nın 692. maddesinde belirtilen çekin şekli geçerlilik şartlarına "hesap sahibinin vergi kimlik numarası" şartı eklenmişti.

5941 sayılı Kanunda ise, çek defterinin her bir yaprağına çek hesabının numarası ve bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesabı gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı, çek hesabı gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarasının yazılacağı şeklinde düzenleme yapılmıştır (ÇK, m. 2/7). Ayrıca tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adının ve soyadının, düzenlenen çek üzerine açıkça yazılması gerektiği de hüküm altına alınmıştır (ÇK, m. 2/8). Ancak, Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin Çek Kanununda yer alan şekli şartlara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemeyecektir (ÇK, m. 2/9). Dolayısıyla bir çek, 5941 sayılı Kanunda aranan unsurları içermese bile, TTK'da belirtilen kurucu unsurları taşıması halinde suçun konusunu oluşturacaktır.

⁶ ÖZGENÇ, İzzet, Çek Kanunu, 2. Bası, Ankara 2010 s. 65.

⁷ KINACIOĞLU, s. 262; ÖZTAN, s. 217; GÜNAY, Erhan, Uygulamalı Çek Rehberi, Ankara 1997, s. 21 v.d.,

⁸ Hesap sahibinin vergi kimlik numarasının çeklerde yazılması zorunluluğu 31.07.2003 tarihinde 4814 sayılı Kanun ile 3167 sayılı Kanuna eklenmiştir.

5941 sayılı Kanunda çekin zorunlu unsurları arasında hesap sahibinin vergi kimlik numarasının yazılı olması şartı aranmadığından 3167 sayılı Kanuna bu zorunlu unsurun eklendiği 31.07.2003 ile 5941 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 20.12.2009 tarihleri arasında düzenlenen çeklerde, hesap sahibinin vergi kimlik numarası şartı, TTK'nın 692. maddesinde sayılan unsurlara ilave unsur olarak aranacaktır⁹. Bu tarihler arasında düzenlenen çeklerde vergi kimlik numarasının bulunmaması çeklerin geçerliliğini etkileyecek ve bahse konu çekleri geçersiz kılacaktır. Çek vasfına haiz olmayan böyle bir senet ise, adi yazılı havale olarak nitelendirilebilecektir¹⁰.

IV. SUÇUN FAİLİ

3167 sayılı Kanunun 16. maddesinde, ödenmeyen çeki keşide eden hesap sahipleri veya yetkili temsilcilerinin cezalandırılacağı belirtilmekteydi. Buna göre, karşılıksız çek keşide eden hesap sahibi gerçek kişi, hesap sahibi gerçek kişi lehine çek keşide eden vekil veya temsilcileri ile hesap sahibi tüzel kişiler¹¹ lehine çek keşide eden vekil veya temsilcileri çek suçunun faili olabiliyordu.

5941 sayılı Çek Kanununda ise, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibrazında çekle ilgili olarak karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişinin bu suçun faili olacağı belirtilmiştir (ÇK, m.5/1). Buna göre, bu suç, ancak çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına neden olan gerçek kişi tarafından işlenebilir. Karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi çek karşılığını ilgili bankada tam olarak bulundurmamakla yükümlü olan hesap sahibidir. Hesap sahibi, gerçek veya tüzel kişi olabilir. Hesap sahibinin tüzel kişi olması halinde suçun faili, tüzel kişinin mali yönetimi ile görevlendirilen yönetim organı üyesi gerçek kişi veya böyle bir görevlendirme yapılmamış ise yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişilerdir. Şimdi, karşılıksız çek keşide etme suçunun failliğini yeni Çek

⁹ "...31.07.2003 tarihine kadar düzenlenmiş çeklere vergi kimlik numarasının yazılmamış olmasının "çekin geçerliliğini etkilemeyeceği", 31.07.2003 tarihinden sonra düzenlenen çeklere vergi kimlik numarasının yazılmamış olması durumunda ise "çekin geçerli olmayacağı" kabul edildiğinden..". Bkz. Yargıtay 10.CD.'nin 20.01.2009 Tarih ve 2007/657E., 2009/311K. sayılı kararı (Kazancı Hukuk Otomasyonu).

¹⁰ **KENDİGELEN**, Abuzer, Çek Hukuku, İstanbul 2007, s. 107.(çek)

¹¹ 31.12.2008 tarihinden önce tüzel kişi de suçun faili sayılırken, bu tarihten sonra TCK'nın 5, 7 ve 20. maddeleri uyarınca tüzel kişiler hakkında ceza verilemeyeceğinden tüzel kişiler hakkında verilen cezalar ortadan kaldırılmıştır.

Kanunu kapsamında gerçek veya tüzel kişi hesap sahipleri ile bunların vekil veya temsilcileri yönünden ayrı ayrı ve ayrıntılı olarak alt başlıklar halinde inceleyelim.

A) Hesap Sahibi Gerçek Kişi

Çek hesabı sahibi gerçek kişi, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişidir (ÇK, m.5/2). Çek hesabı sahibi gerçek kişi hiçbir şekilde kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Bu yasağa rağmen, gerçek kişinin temsilcisi veya vekili sıfatıyla çek keşide edilmişse, bu çekten dolayı cezai ve hukuki sorumluluk hesap sahibi gerçek kişiye aittir (ÇK, m.5/3). Diğer bir ifadeyle karşılıksız çeki keşide etmemiş olsa bile çekin karşılığını bankada hazır bulundurmakla yükümlü hesap sahibi gerçek kişi cezai olarak sorumlu tutulmuştur. Ayrıca hakkında koruma ya da güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı verilebileceği düzenlenmiştir.

B) Hesap Sahibi Gerçek Kişi Adına Çek Düzenleyen Vekil veya Temsilcileri

5941 sayılı Çek Kanununda, 3167 sayılı Kanunun aksine, çek hesabı sahibi gerçek kişinin bir başkasını vekil veya temsilci tayin etmek suretiyle kendi çek hesabından kendi adına çek keşide etme yetkisini devretmesi yasaklanmıştır (ÇK, m.5/3). Bu yasağa rağmen, gerçek kişinin temsilcisi veya vekili sıfatıyla çek keşide edilesi halinde, bu çekten dolayı cezai ve hukuki sorumluluğun hesap sahibi gerçek kişiye ait olacağını yukarıda belirtmiştik. Dolayısıyla hesap sahibi gerçek kişi adına çek düzenleyen vekil veya temsilcinin bu düzenleme karşısında “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulan çek nedeniyle cezai sorumluluğu yoktur. Ancak, bu kişiler hakkında “karşılıksız çek düzenleyen” sıfatıyla çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı şeklinde güvenlik tedbirine hükmedilir (ÇK, m.5/4).

5941 sayılı Kanunun 5. maddesinin 2, 3 ve 4. fıkralarındaki düzenlemelerden açıkça anlaşılacağı üzere hesap sahibi gerçek kişi adına vekilin çek düzenlemesi ve düzenlenen bu çekin “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulması durumunda vekilin cezaî yönden failliği söz konusu olmayacaktır¹². Sadece güvenlik tedbiri yönünden bu suçun faili olacaktır. Hesap sahibi

¹² Ancak, Özgenç'e göre, hesap sahibi gerçek kişi ile vekil sıfatıyla çeki düzenleyen kişinin, “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulan çek dolayısıyla Türk Ceza Kanununun iştirake ilişkin hükümlerine göre cezai sorumlulukları cihetine gidilebilecektir. Bkz. ÖZGENÇ, s.77-78.

gerçek kişi adına çek düzenleyen vekil veya temsilcinin yetkisiz olması halinde ise, yetkisiz kişi hakkında TCK'da düzenlenen resmî belgede sahtecilik ve dolandırıcılık suçları uygulanabilecektir.

C) Hesap Sahibi Tüzel Kişi

5941 sayılı Kanunda, adına karşılıksız çek düzenlenen hesap sahibi tüzel kişi hakkında herhangi bir cezaî sorumluluk öngörülmemiştir. Ancak, adına karşılıksız çek düzenlenen ve ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmayan tüzel kişi hakkında koruma ya da güvenlik tedbiri olarak “çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı” verilebilecektir (ÇK, m.5/4).

D) Hesap Sahibi Tüzel Kişi Lehine Çek Düzenleyen Vekil veya Temsilcileri

1)Tüzel kişinin, çekin karşılığını bankada bulundurmakla yükümlü temsilcisi veya vekili

5941 sayılı Kanuna göre, çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması halinde, bu tüzel kişinin mali işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi¹³, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamakla yükümlüdür (ÇK, m.5/2). Karşılıksız çeki düzenlememiş olsa bile çekin karşılığını bankada hazır bulundurmamakla yükümlü hesap sahibi tüzel kişi temsilcisi veya vekili, cezai olarak sorumlu tutulmuştur. Yönetim organının bir üyesi tüzel kişiliğin mali işlerini yürütmekle görevlendirilmemişse yönetim organını oluşturan gerçek kişi sorumlu olacaktır. Yönetim organını birden fazla kişiden oluşturuyorsa üyelerin hepsi karşılıksız çek düzenleme suçu nedeniyle cezaî açıdan sorumlu olacaktır

2)Tüzel kişinin, çekin karşılığını bankada bulundurmamakla yükümlü olmayan temsilcisi veya vekili

Çekin karşılığını bankada bulundurmamakla yükümlü olmamakla birlikte tüzel kişi adına çek keşide eden temsilci veya vekil ya da herhangi bir

¹³ Bu husus, çok ortaklı tüzel kişilerde, yönetim oranı üyelerinden bir tanesinin usulen mali işlerde sorumlu sıfatıyla gösterilmek suretiyle diğer üyelerin karşılıksız çek düzenleme suçunun cezai takibatından kurtulmalarına imkân sağlayacağı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bkz. **SOYDAL**, Osman, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve Yeni Çek Kanunu Işığında Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu, Ankara, 2010, s. 84.

şekilde ibraz tarihinde, tüzel kişi ile ilişkisi kesilmiş olan yetkili tüzel kişi temsilcisi veya vekili hakkında cezaî sorumluluk doğmamakla birlikte bu kişiler hakkında sadece koruma ya da güvenlik tedbiri olarak “çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı” verilebilecektir¹⁴.

V. SUÇUN MADDİ UNSURU

3167 sayılı Kanunun 16/1. maddesine göre, karşılıksız çek keşide etmek suçu, çekin kanunî ibraz süresi içinde veya üzerinde yazılı keşide tarihinden önce muhatap bankanın her hangi bir şubesine ibrazında çekin tamamen veya kısmen karşılığının bulunmaması halinde gerçekleşiyordu.

5941 sayılı Kanuna göre ise, bu suçun gerçekleşmesi kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan bir çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla kanuni ibraz süresi içinde¹⁵ bankaya ibrazına bağlıdır (ÇK, m.5/1). Söz konusu suçun oluşabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulması şarttır. Bu nedenle, 3167 sayılı Kanundan farklı olarak¹⁶, ileri tarihli (post date) çek, üzerinde yazılı düzenleme

¹⁴ Aynı yöndeki görüş bkz. **ERALP**, Tayyar Cem, 5941 Sayılı Yasa Karşılıksız İşlemine Sebebiyet vermek ve Karşılıksız Çek Düzenlemek, www.adalet.org/forum/ozelgoster.php?konu=5941%20say%FD1%FD%20%E7ek%20kanunu%20%5Btart%FD%FEma%20alan%FD%5D&fid=230323&oturumno=&id=&alan= (26.02.2010)

¹⁵ İbraz süresinin nasıl hesaplanacağı TTK'nın 708. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne göre, bir çek keşide edildiği yerde ödenecekse keşide günü olarak gösterilen tarihten itibaren on gün; keşide edildiği yerden başka bir yerde ödenecekse keşide günü olarak gösterilen tarihten itibaren bir ay içinde muhataba ibraz edilmelidir. Ödeneceği memleketten başka bir memlekette keşide edilen çek keşide yeri ile ödeme yeri aynı kıtada ise bir ay ve ayrı ayrı kıtalarda ise üç ay içinde muhataba ibraz edilmelidir

¹⁶ 3167 sayılı Kanuna göre, Kanunda belirlenen sürede şikâyet hakkının kullanılması kaydıyla çekin, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce bankaya ibrazı halinde karşılıksız çek keşide etme suçu oluşmaktaydı. Ancak, 3167 sayılı Kanuna 28.02.2009 tarihinde 5838 sayılı Kanun ile eklenen Geçici 2. madde doğrultusunda, 31.12.2009 tarihine kadar, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersiz hale getirildi. “3167 sayılı Kanuna eklenen geçici 2. madde hükmü, sadece 28.02.2009 – 31.12.2009 tarihleri arasında uygulanacağından; ileri tarihli düzenlenip de belirtilen tarihler arasında vadesinden önce bankaya ibraz edilen ve ibraz tarihi itibarıyla karşılığı bulunmayan çekler yönünden, karşılıksız çek keşide etmek suçu oluşmayacak, ancak, keşide tarihinden itibaren işleyecek yasal ibraz süresi içerisinde ibraz edilip, karşılığının bulunmaması durumunda suçun oluşumu söz konusu olacaktır. 28.02.2009 tarihinden önce, üzerinde yazılı keşide tarihi gelmeden ibraz edilen ileri tarihli çekler hakkında ise, çekin bankaya ibrazı olanaklı olup, karşılıksız işlemi yapılması gerektiğinden; bu tarihten önce işlenen suçlara ilişkin kesin-

tarihinden önce karşılığı tahsil edilmek amacıyla bankaya ibraz edildiğinde¹⁷, bu çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılamayacak ve 5941 sayılı Kanunda tanımlanan karşılıksız çek düzenleme suçu oluşmayacaktır¹⁸.

Çekin, karşılığı tahsil amacıyla, üzerinde yazan keşide tarihine göre kanuni ibraz süresi içerisinde, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edilmesi halinde, çek hesabında yeterli karşılık bulunmuyorsa, hamilin talebi üzerine, çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılır. “Karşılıksızdır” işlemi, ancak muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında kalan çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılabilir. “Karşılıksızdır” işlemi yapılırken çekin arkasına ibraz tarihi, hesap durumu, bankanın yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar, ibraz eden kişinin ya da tüzel kişi temsilcisinin adı ve soyadı yazılarak hamille birlikte banka görevlisi tarafından çekin arkası imzalanır. Hamilin imzadan imtinası halinde çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılmaz (ÇK, m.3/2-4).

leşmiş mahkûmiyetler ile sürmekte olan davalar yönünden, söz konusu maddenin sanık lehine düzenleme kabul edilemeyeceği, karşılıksız çek keşide etmek suçunun oluşacağı.....” Yargıtay 10.CD., 17.09.2009 Tarih, 2009/12591.E. 2009/14476K. (Kazancı Hukuk Otomasyonu)

¹⁷ 5941 sayılı Kanunun 3/8. maddesine göre, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilmesi ve karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerekmektedir.

¹⁸ 5941 sayılı Kanunun 5/1. maddesinde suçun oluşumu, çekin üzerinde yazan keşide tarihinden sonra ibraz edilme şartına bağlanmış olmasına rağmen Kanunun Geçici 1/5. maddesinde süre sınırlaması getirilmek suretiyle, 31.12.2011 tarihine kadar üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz olacağı belirtilmiştir. Belirtilen tarihten sonra süre uzatımına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmaz ise, 31.12.2011 tarihi itibarıyla Geçici 1/5 madde yürürlükten kalkacaktır. Ancak, Kanunun 5/1. maddesinde ileri tarihli çekin, keşide tarihinden önce ibrazı halinde suç oluşmayacağı açıkça belirtildiğinden, bu konuda ayrıca bir geçici madde düzenlemesi yapılması gereksiz olduğunu söyleyebiliriz. Benzer görüşler için bkz. **YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA**, Ecehan, Bilgehan, Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme, 5838 sayılı kanunun 18 ve 32/XIX. Maddelerinin Getirdikleri, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Mayıs-Haziran 2009, S.82, s.103-106; **ERALP**, Tayyar Cem, 5941 sayılı Yasa Karşılıksız İşlemine Sebebiyet vermek ve Karşılıksız Çek Düzenlemek, www.adalet.org/forum/ (26.02.2010)

Çekin karşılığının hiç bulunmaması halinde, şayet karşılıksız çıkan çek bedeli, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan¹⁹ az veya miktara eşit ise, banka, çek bedeli kadar parayı ibraz eden hamile ödemekle yükümlüdür. Bu halde çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılamayacaktır²⁰ (ÇK, m.3/3a).

Çekin karşılıksız kalan kısmının bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan fazla olursa, hamilin kısmî ödemeyi kabul etmesi halinde banka tarafından ödenen miktar düşüldükten sonra karşılıksız kalan miktar üzerinden “karşılıksızdır” işlemi yapılacaktır²¹ (ÇK, m.3/4). Hamilin, muhatap bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktar dâhil kısmî ödemeyi kabul etmesi halinde de çekle ilgili olarak karşılıksız kalan miktar üzerinden “karşılıksızdır” işlemi yapılacaktır²² (ÇK, m.3/6).

Hamilin, muhatap bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktar dâhil kısmî ödemeyi kabul etmemesi halinde, “karşılıksızdır” işlemi muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır²³ (ÇK, m. 3/5).

¹⁹ 5941 sayılı Kanununun 3/3. maddesine göre, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktar 600TL’dir.

²⁰ Örneğin, karşılıksız çıkan çek bedeli, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan az olan 500TL ise ve banka hesabında para yok ise, hamilin çeki ibraz etmesi üzerine banka, hamile 500TL öder veya çek bedeli bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktara eşit olan 600TL ise ve çek karşılıksız çıkmış ise, hamilin çeki ibraz etmesi üzerine banka, hamile 600TL öder ve bu çeklerle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılmaz. Benzer şekilde, örneğin; banka hesabında 1000-TL var ve çek bedeli 1500-TL ise, hamilin çeki ibraz etmesi üzerine banka, hesapta bulunan 1000-TL’yi ve yükümlülüğü gereği geriye kalan 500-TL’yi öder ve bu çekle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

²¹ Örneğin; banka hesabında para yok ve çek bedeli 1000TL ise, hamilin çeki ibraz etmesi üzerine banka, hamile ödemekle yükümlü olduğu miktar olan 600TL’yi öder ve bu çekle ilgili 400-TL için karşılıksızdır işlemi yapılır.

²² Örneğin, banka hesabında 1000-TL var ve çek bedeli 2000TL ise, hamilin çeki ibraz etmesi üzerine banka, hamile ödemekle yükümlü olduğu miktar olan 600TL’yi ve hesapta bulunan 1000-TL’yi öder ve bu çekle ilgili 400-TL için karşılıksızdır işlemi yapılır.

²³ Örneğin, banka hesabında 1000-TL var ve çek bedeli 2000TL, hamil, çeki ibraz ettiğinde kısmi ödemeyi kabul etmez ise, bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında sadece çek bedelinin karşılanamayan kısmı ile sınırlı olarak karşılıksızdır işlemi yapılır. Yani, banka hesapta bulunan miktar olan 1000-TL’yi, çek bedeli olan 2000-TL’den düşer ve geriye kalan 1000-TL üzerinden karşılıksız işlemi yapar. Bu-

3167 sayılı Kanunun 5. maddesinde kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan çekin, ibraz tarihi ile kısmen veya tamamen ödenmeme sebebi yazıldıktan sonra hamile iade edileceği hükme bağlanmıştı. 5941 sayılı Kanunda bu kural değiştirilerek çekin kısmen karşılıksız çıkması durumunda kısmi ödeme kabul edilirse, çekin aslının bankada kalacağı ancak çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisinin hamile verileceği²⁴ düzenlenmiştir (ÇK, m.3/6). Çek hamili, bu onaylı fotokopi ile tüm yasal yollara müracaat edebilecektir.

Ayrıca, 3167 sayılı Kanunda, çekte yazılı keşide gününe göre hesaplanacak ibraz süresinin bitim tarihinden itibaren en geç on gün içinde, çekin karşılıksız kalan kısmını yüzde on tazminatı ve ibraz tarihinden ödeme gününe kadar geçen süre için hesaplanacak gecikme faizi ile birlikte ödemek suretiyle düzeltme hakkını kullanan, kişi hakkında ceza davası açılmayacağı düzenlenmiş iken 5941 sayılı Kanunda böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

VI. SUÇUN MANEVİ UNSURU

3167 sayılı Kanunda karşılıksız çek keşidesinde objektif sorumluluk esası benimsendiğinden, suçun oluşması için çek keşide edenin kastının varlığı aranmamaktaydı²⁵. 3167 sayılı Kanunun yürürlükte olduğu dönemde Yargıtay da bu suçun, süresinde ibraz edilen geçerli bir çekin karşılıksız

rada 3/2 ve 3/5 fıkralar gereği, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktar olan 600-TL karşılıksız işleminde göz önünde tutulmaz.

²⁴ “Bu düzenlemenin amacı bankalara karşı gerçekleştirilen dolandırıcılık hadiselerinin önüne geçmektir. Gerçekten eski sistemde çek hesabında büyük bir meblağ bulunsa da, bunun çok az üzerinde düzenlenmiş bir çek ibraz edildiğinde, kısmi karşılık sözü konusu olmakta, yüksek meblağ ödenip çek aslı hamile iade edilmekte, bankada sadece çekin fotokopisi saklanmaktaydı. Daha sonra keşidecinin çekin kendisi tarafından düzenlenmediğini, imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürmesi halinde çek fotokopisi üzerinde inceleme yapılamamakta, hamili bulup çek aslını temin etmek çok güç olmakta ve hatta dolandırıcılık kastıyla hareket edilen olaylarda bu imkânsız bulunmaktaydı. Bu suretle bankaların dolandırılması kolaylaştırılmaktaydı.” Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, (1/433), TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 22, Yasama Yılı: 1, S. Sayısı:58.

²⁵ **KENDİGELEN, (çek)** s. 344; **ARKAN Sabih**, 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Yapılan Değişiklikler, **BATIDER**, 2003, C.XXII, S. 1, s.18.

olduğunun tespiti ile birlikte oluşan objektif sorumluluk esasına dayalı bir suç olduğu görüşünü benimsemiş idi²⁶.

5941 sayılı Kanuna göre, suçun oluşabilmesi için, çekin karşılığının, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak, yani en azından taksirle, ilgili çek hesabında bulundurulmaması gerekir. Anayasanın 38/7 maddesinde yer alan ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi bağlamında güvence altına aldığı kusursuz ceza olmaz kuralının gereği olarak, söz konusu suç, objektif (kusursuz) sorumluluğu gerektiren bir suç olarak değil, en azından taksire dayalı kusurluluğu gerektiren bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu itibarla, kişinin, elinde olmayan sebeplerle ortaya çıkan zorunluluk hâli dolayısıyla, örneğin doğal afet, savaş, kaza geçirmesi gibi bir sebeple, çekin karşılığını ilgili hesapta zamanında bulunduramamış olması hâlinde, manevi unsurun oluşmaması nedeniyle cezai sorumluluğu olmayacaktır²⁷.

“Karşılıksızdır” işlemine tabi tutulan ileri tarihli çeklere özgü olarak, tüzel kişinin yetkilisi sıfatıyla çeki düzenleyen veya kanunî ibraz süresi içinde ibrazında çekin karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamakla yükümlü olmasına rağmen doğal afet veya trafik kazası gibi bir sebeple bulunduramayan gerçek kişi hakkında TCK’nın 24/2. maddesindeki zorunluluk haline ilişkin hükmü çerçevesinde karşılıksız çek düzenleme eylemine kusurun bulunmaması nedeniyle cezaya hükmedilmeyebilir. Bu durumda, çek hesabı sahibi tüzel kişi hakkında da güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına hükmedilmemesi gerekir.

²⁶ “.... Bu durumda yasa çek yönünden objektif sorumluluk esasını benimsemiş soyut karşılıksız çek keşidesi, bu eylemin iradi olması koşulu ile suç teşkil edeceği öngörülmüştür. Karşılıksız çek keşidesi iradi bir harekete dayanmıyorsa, örneğin; çalınma, kaybolma, sahibinin elinden hile ile alınma gibi hallerde keşidecinin cezalandırılması söz konusu olmayacaktır. Yasa, objektif sorumluluk esasını getirirken kovuşturma yapılmasının, hamilin şikâyetine bağlı olması, keşidecinin düzeltme hakkını kullanması, bu hakkı kalmasa bile yasadaki öngörülen süre içerisinde hamilin zararlarının karşılanması hallerinde, keşideci hakkında kovuşturma yapılamayacağı ve cezalandırılmayacağı hükmünü koymak suretiyle objektif sorumluluğu hafifletici ve iyi niyetli keşideciyi koruyan prensipleri de getirmiştir. Bunun dışında keşidecinin çekte yazılı miktarda borcu olmadığına veya çekin teminat çeki olduğuna dair iddialarının bu yolda açılan hukuk davalarının suçun oluşmasına engel teşkil etmeyeceği sonucuna varılmıştır...” Yargıtay CGK., 09.10.1989, 1989/7-213E. 1989/280K. (Kazancı Hukuk Otomasyonu)

²⁷ TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 4, Sıra Sayısı: 445, sh. 11.

Gerekçe metnine göre, suç, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak yani en azından taksirle işlenebilir. Oysa ceza hukukunda suçlar kural olarak ancak kasten işlenebilirler. TCK'nın 22/1. maddesi uyarınca, taksirle işlenen fiiller, ancak kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır. Dolayısıyla TCK'nın 21 ve 22. madde hükümleri de göz önünde bulundurularak 5941 sayılı Çek Kanununun 5/1. maddesinde tanımlanan suçun kasten işlenebilen bir suç olduğunun kabul edilmesi gerekir²⁸.

VII. SUÇUN YAPTIRIMI

3167 sayılı Kanunun 16/1. maddesinde karşılıksız çek keşide eylemi için para cezası ve hürriyeti bağlayıcı ceza olmak üzere iki farklı cezaî yaptırım düzenlenmişti. Bu maddeye göre, karşılıksız çıkan çeki keşide eden hesap sahipleri veya yetkili temsilcileri, çek bedeli tutarı kadar adlî para cezası ve güvenlik tedbiri olarak çek hesabı açma yasağıyla cezalandırılacağı öngörülmüştü. Ayrıca, bu suçu işleyen mükerrirler için hürriyeti bağlayıcı ceza verileceği belirtilmişti.

5941 sayılı Kanunda ise, karşılıksız çek düzenleme suçu için sadece adlî para cezası ile güvenlik ya da koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı yaptırımını öngörülmüştür. Şimdi yeni Çek Kanununda karşılıksız çek düzenleme suçu için öngörülen adlî para cezası ile çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı başlıkları altında inceleyeceğiz.

A) Adlî Para Cezası

5941 sayılı Kanunda, karşılıksız çek düzenleme suçunun karşılığı olarak her bir çek için bin beş yüz güne kadar adlî para cezası öngörülmüştür (ÇK, m.5/1). Madde metninde adlî para cezasının sadece gün birimi bakımından üst sınırı 1500 gün olarak belirlendiğinden, TCK'nın 52/1. maddesi gereği alt sınır 5 gün olarak belirlenecektir. TCK'nın 52. maddesi uyarınca, gün karşılığı adlî para cezasının miktarı kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde tutularak en az 20-TL en fazla 100-TL olarak takdir edilir. Bu durumda sanık hakkında günlüğü 20-TL'den adlî para cezaya çevirme işlemi uygulanacak ise en az 100-TL, en fazla 30.000-TL adlî para cezası verilebilecek, günlüğü 100-TL'den adlî para çevirme işlemi uygulanacak ise en az 500-TL en fazla 150.000-TL adlî para cezası verilebilecektir. Ancak neticede verilecek ceza çek bedeli

²⁸ ÖZGENÇ, s.72-74.

linin karşılıksız kalan miktarından az olamayacağından, sanık hakkında bu miktardan az ceza verilmiş olması halinde sanığın cezası çek bedelinin karşılıksız kalan miktarına yükseltilecektir²⁹.

Görüldüğü üzere, 3167 sayılı Kanunun uygulamasında, 5237 sayılı TCK'nın benimsediği gün karşılığı adli para cezası sistemi benimsenmemiştir. 3167 sayılı Kanuna göre, adli para cezası miktarı, çek bedeli tutarı kadar iken 5941 sayılı Kanuna göre adli para cezası miktarı, çekin karşılıksız kalan miktarından az olamayacaktır (ÇK, m.5/1).

3167 sayılı Kanunda mahsup hükmüne yer verilmediğinden, çekin bedeli kısmen keşideci tarafından ödenmiş olsa dahi, hamilin kısmen ödenmeyen çekten dolayı şikâyetçi olması halinde, mahkemece çek üzerinde yazılı olan bedel kadar para cezasına hükmedilecektir. Buna karşın 5941 sayılı Kanuna göre, çekin kısmen karşılıksız çıkması halinde, sanık hakkında adli para cezası tayin edilirken, kısmî karşılığın çek bedelinden düşülmesi ve bu kalan miktar üzerinden sanık hakkında adli para cezasına hükmedilmesi gerekmektedir. Bu nedenle sanık tarafından karşılıksız çıkan çek ile ilgili olarak kısmi ödeme yapılmış olması halinde, 5941 sayılı Kanun doğrultusunda verilecek olan ceza daha az olacaktır. Şayet sanık tarafından kısmi ödeme yapılmamışsa, her iki Kanun açısından da sanık hakkında verilebilecek adli para cezası miktarları eşit olmakla birlikte, 3167 sayılı Kanuna göre hükmedilecek tedbirin sadece çek hesabı açtırma yasağı olması, 5941 sayılı Kanuna göre hükmedilecek tedbirin ise çek hesabı açtırma ve çek düzenleme yasağı olması nedeni ile sanık hakkında 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması sanığın lehine olacaktır³⁰.

²⁹ Örneğin, karşılıksız kalan çek miktarı 4.000-TL. Sanık hakkında 100 gün adli para cezası verilip günlüğü 30-TL'den paraya çevrilmiş ise neticede elde edilen 3.000-TL adli para cezası, verilecek ceza çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamayacağından, ceza miktarı çekin karşılıksız kalan miktarı olan 4.000-TL'ye çekilecektir.

³⁰ Bu açıklamalar sanığın, çek hesabı sahibi gerçek kişi veya çekin karşılığını bankada hazır bulundurmakla yükümlü tüzelkişi temsilcisi veya vekili olması halinde geçerlidir. Sanığın hesap sahibi lehine çek keşide eden temsilci veya vekili olması halinde, 3167 sayılı Kanuna göre hem adli para cezası hem de tedbire hükmedilmesi gerekirken, 5941 sayılı Kanuna göre sadece tedbire hükmedileceğinden, sanık hakkında 5941 sayılı Kanunun uygulanması sanık lehine olacaktır. Sanığın, çekin karşılığını bankada hazır bulundurmamakla yükümlü olmayan tüzelkişi temsilci veya vekili olması halinde, 3167 sayılı Kanuna göre hem adli para cezası hem de tedbire hükmedilmesi gerekirken, 5941 sayılı Kanuna göre sadece tedbire hükmedileceğinden, sanık hak-

Gerçek içtima kuralları gereği “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulan her bir çekle ilgili olarak ayrı ayrı adlî para cezasına hükmedilir (ÇK, m.5/1). “Karşılıksızdır” işlemine tabi tutulan birden fazla çek, aynı alacak- borç ilişkisi dolayısıyla bir kişiye verilmiş ve bu kişi tarafından tahsil için bankaya ibraz edilmiş olsa da fail hakkında “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulan her bir çekle ilgili olarak ayrı ayrı adlî para cezasına hükmetmek gerekecektir³¹.

3167 sayılı Kanun hükümlerine göre verilen cezaların infazı aşamasında, sanığın çek bedeli olan para cezasını ödemediği takdirde 5275 sayılı kanun 106/3 maddesi gereği hakkında verilen para cezası günlüğü 100-TL’den hapse çevrilmektedir³². 5941 sayılı Kanunda ise, sanık tarafından adlî para cezasının ödenmemesi halinde, hakkında 5275 sayılı İnfaz Kanununun 106. maddesi hükümlerine göre zorlama hapsi uygulanacaktır³³. 5941 sayılı Kanun, 5237 sayılı TCK’nın adlî para cezası sistemine uygun şekilde düzenlenmiş olduğundan, sanık hakkında verilen adlî para cezasın

kında 5941 sayılı Kanunun uygulanması daha lehe olacaktır. Sanığın, tüzel kişi olması halinde, 31.12.2008 tarihinden sonra TCK’nın 5 ve 7. maddeleri gereği, tüzel kişinin sorumluluğu ortadan kaldırıldığından 3167 sayılı Kanuna göre tüzel kişilik hakkında herhangi bir yaptırım uygulanmaması gerekirken, 5941 sayılı Kanuna göre tüzel kişilik hakkında tedbire hükmedileceğinden, tüzel kişi hakkında 3167 sayılı Kanunun uygulanması daha lehe olacaktır. Ayrıca, 3167 sayılı Kanuna göre sanık hakkında verilecek adli para cezası 80.000-TL’den fazla olamayacağından, karşılıksız kalan kısmı 80.000-TL’den fazla olan çekler açısından, 3167 sayılı Kanuna göre 80.000-TL’den fazla adli para cezasına hükmedilemeyeceğinden, 3167 sayılı yasa uygulanması sanık lehine olacaktır.

³¹ ÖZGENÇ, s. 79.

³² Ödenmeyen para cezasının hapse çevrileceği miktarın 100-TL olmasının sebebi 5275 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinde yer alan “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki diğer kanunlarda yer alan adli para cezasının ödenmemesi halinde, hükümlüler bir gün yüz Türk Lirası hesabı ile hapsedilirler.” şeklindeki düzenlemedir.

³³ “Çek Kanunu ile ilgili olarak hazırlanan önceki tasarılar, verilecek para cezasının hapis cezasına çevrilemeyeceğine ilişkin açık bir hüküm bulunmakta iken, gerek son tasarıda, gerek kabul edilen yeni Çek Kanununda bu yönde bir hükme yer verilmiştir. Hapis cezasına çevrilmeye üst sınırın üç yıl olduğu da dikkate alındığında (CGTİHK 106/VII), kanun koyucunun hapis cezasını gerçekten kaldırmadığı, tam tersine ödeme gücünü içerisinde bulunan kişiler açısından daha ağır sonuçlar doğurabilecek yeni ve daha sakıncalı bir sistemi benimsediği sonucuna ulaşılabileceği kaçınılmazdır.” KENDİGELEN,(çek) s. 352; Aynı yöndeki görüş için bkz. DOMANIÇ, (karşılıksız) s. 2740; YENİDÜNYA, s. 843.

hapse çevrilmesinde, mahkemenin belirlediği gün karşılığı adli para cezasının miktarı dikkate alınmalıdır³⁴.

B) Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı

5941 Kanunda karşılıksız çek düzenleyen, adına karşılıksız çek düzenlenen ve ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmayan gerçek ve tüzel kişi hakkında, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde resen mahkeme tarafından, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verileceği hüküm altına alınmıştır (ÇK, m.5/4). Böylece yeni Çek Kanunu ile 3167 sayılı Kanunun aksine sadece çek hesabı açma yasağı değil çek düzenleme yasağı kararı verilmesi de öngörülmüştür.

Ayrıca, 5941 sayılı Kanuna göre, bu tedbir kararı, hesap sahibi tüzel kişi hakkında da verilebilecektir. Bu durumda çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, çek hesabı sahibi tüzel kişinin yanı sıra, bu tüzel kişinin yetkilisi sıfatıyla çeki düzenleyen veya kanunî ibraz süresi içinde ibrazında çekin karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamakla yükümlü olmasına rağmen bulundurmayan gerçek kişi hakkında da verilecektir (ÇK, m.5/4).

Daha önce sanık veya çek hesabı sahibi tüzel kişi hakkında koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının verilmiş olması halinde, hüküm kurulurken ilgililer hakkında ayrıca güvenlik tedbiri olarak bu yasağın devamına hükmedilmelidir (ÇK, m.5/1).

5941 sayılı Kanun 5/4. maddesinde, sanık hakkında, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verileceği düzenlenmiş olmasına rağmen, tedbirin süresi ile ilgili her hangi bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak, Kanunun yasak kararının kaldırılması başlıklı 6/3. maddesinde, sanığın, hakkında hükmolunan adli para cezası infaz edildikten veya bu cezayı ödemediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakıldıktan itibaren 3 yıl ve her halde yasağın konulduğu tarihten itibaren 10 yıl geçtikten sonra, hükmü veren mahke-

³⁴ 5275 sayılı kanun 106/7. maddesi hükmüne göre, adli para cezası yerine çektirilen hapis cezasının süresinin 3 yılı geçemeyeceği, birden fazla hükümle adli para cezasına mahkûmiyet halinde bu sürenin 5 yılı geçemeyeceği göz önünde tutulmalıdır.

meden çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasını isteyebileceği ve verilen karara itiraz edebileceği düzenlenmiştir³⁵.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmesi halinde, bu karar, ilgiliye tebliğ³⁶ edilir (ÇK, m.5/5). Kişi, bu tebligat üzerine, elindeki bütün çek yapıklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür (ÇK, m.5/6). Ancak, Kanunda bu iadenin ne zamana kadar yerine getirileceği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır³⁷.

Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı şeklinde güvenlik ya da koruma tedbiri kararı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde teslim etmek zorundadır (ÇK, m.5/7).

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, buna rağmen çek düzenlerse, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır (ÇK, m.7/6).

Kanunda hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açmaktan yasaklılık kararı verilen kişinin, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil

³⁵ Açıklanan nedenle mahkemece çek düzenleme ve çek hesabı açmaktan yasaklanma kararı verilir iken “sanığın, mahkeme kararı ile yasak kaldırılincaya kadar çek düzenlemekten ve çek hesabı açmaktan yasaklanmasına” ibaresinin hükümde yer alması gerekmektedir.

³⁶ 5941 sayılı Kanunu 5/5. maddesi uyarınca “Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci Maddesine göre derhal tebligat çıkarılır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılır.”

³⁷ 3167 sayılı Kanunun 13/1. maddesi uyarınca, 7. madde gereğince banka tarafından yapılan ihtarı aldığı veya almış sayıldığı tarihten itibaren on gün içinde geçerli bir sebebe dayanmaksızın çek defterlerini geri vermeyenlere, ilgili bankanın ihbarı üzerine üçyüzellimilyon liradan üçmilyar liraya kadar adli para cezası verileceği öngörülmesine karşın 5941 sayılı Kanun ile çek karnelerini iade etmemek suç olmaktan çıkarılmış ve çek karnelerini bankaya iade etmeyenler hakkında herhangi bir cezai yaptırım öngörülmemiştir. Bu nedenle 3167 sayılı Kanunun 13/1. maddesi uyarınca açılmış bütün soruşturma ve kovuşturmalardan düşürülmesi ve verilmiş mahkûmiyet kararlarının da ortadan kaldırılması gerekmektedir.

edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa leh-tarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde verme yükümlülüğüne uymaması eylemi herhangi bir yaptırıma bağlanmamıştır. Ancak, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açmaktan yasaklanma kararı verilen kişi, bildirim yükümlülüğünün yerine getirmez ise, düzenlemiş olduğu ileri tarihli çeklerin karşılıksız çıkması halinde, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verildikten sonra bu çekleri düzenlediği yönünde şüphe ortaya çıkacaktır. Bu durumda, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi ile ilgili olarak 5941 sayılı Kanunun 7/6. maddesi gereği soruşturma başlatılacaktır.

Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi adına yeni bir çek hesabı açılmaz. Böyle bir hesap açılması hesabı açan banka görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (ÇK, m.7/7).

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi adına yeni bir çek hesabı açılmaması yönündeki yükümlülüğün yerine getirilebilmesi için, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra, Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Sistemi (UYAP) aracılığıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına elektronik ortamda bildirilir (ÇK, m.5/8).

Aynı şekilde “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulan çekle ilgili olarak soruşturma aşamasında kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında beraat, ceza verilmesine yer olmadığına, davanın düşmesine veya davanın reddine ilişkin kararlar verilmesi durumunda, aynı kararda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına da karar verilir. Bu karar da, kesinleşmesi hâlinde, sekizinci fıkradaki usule göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir ve ilân olunur. (ÇK, m. 5/9)

VIII. SUÇA ETKİ EDEN NEDENLER

A) Etkin Pişmanlık Halleri

5941 sayılı Kanuna göre, karşılıksız kalan çek bedelini, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından kamu davasının düşmesine,

mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinde sonra ise, yine mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilir (Ç.K.m.6/1).

Burada etkin pişmanlıktan söz edebilmek için, karşılıksız kalan çek bedelinin, 4.12.1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak olan faizi ile birlikte ödenmiş olması gerekir. Bu faiz, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek şekilde hesaplanır.

B) Şikâyetten Vazgeçme

Karşılıksız çek düzenleme suçu şikâyete bağlı bir suçtur. Şikâyetçinin sonradan şikâyetinden vazgeçmesi halinde karşılıksız çek düzenleyen kişi hakkında soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından kamu davasının düşmesine, mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinde sonra ise, yine mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilir (ÇK, m.6/1). 5237 sayılı TCK'nın 73/4. maddesine göre, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda, kanunda aksi yazılı olmadıkça, ancak hüküm kesinleşinceye kadar şikâyetten vazgeçilebilir. 5941 sayılı Kanunda yer alan karşılıksız çek düzenleme suçu bu kurala bir istisna oluşturmaktadır. Çünkü söz konusu suçtan dolayı verilmiş olan hüküm kesinleştikten sonra da şikâyetten vazgeçme hâlinde, mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacaktır.

IX. YARGILAMA USULÜNE İLİŞKİN ÖZEL HÜKÜMLER

A) Şikâyet Şartı

5941 sayılı Kanun uyarınca “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu; soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlardandır (ÇK, m.5/1). Ancak yeni Çek Kanununda şikâyet süresine ve şikâyet süresinin başlangıcına ilişkin her hangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle şikâyet süresi ve şikâyet süresinin başlangıcı TCK'nın 73. maddesine göre hesaplanacaktır. Bu suç, çekin üzerindeki düzenleme tarihi itibarıyla kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edildiğinde karşılığının ilgili hesapta bulundurulmaması ile tamamlanmış olmaktadır. Do-

layısıyla, altı aylık şikâyet süresi, çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işleminin yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır³⁸.

B) Şikâyet Hakkı Olanlar

3167 sayılı Kanunun 16/b. maddesiyle karşılıksız çek keşide etmek suçunda hamile, çeki elinde bulundurma koşulu ile ödemede bulunan ciran-taya ve kanunî veya akdî teminatı nedeniyle tam ödemede bulunan banka-kaya şikâyet hakkı tanınmıştı. Ancak 5941 sayılı Kanunda şikâyet hakkı daraltılmıştır. Yeni Çek Kanununa göre, şikâyet hakkı çeki elinde bulunduran hamile aittir (ÇK, m.5/1). Hamil ise, emrine çek keşide edilen veya usulüne uygun ciro silsilesiyle çeki elinde bulunduran kişidir. Dolayısıyla hamil dışındaki kişiler karşılıksız çekle ilgili olarak şikâyette bulunamayacaklardır.

C) Görevli ve Yetkili Mahkeme

5941 sayılı Kanun ile “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu için adli para cezası ve güvenlik tedbiri yaptırımı öngörüldüğünden 5235 sayılı Kanunun 10. maddesi uyarınca bu suça bakmakla görevli mahkeme sulh ceza mahkemesidir. Ancak, bu Kanunun yürürlüğe girdiği 20 Aralık 2009 tarihine kadar 3167 sayılı Kanuna göre karşılıksız çek keşide etmek suçundan açılmış davalar Asliye Ceza Mahkemelerinde yürütülüp sonuçlandırılacaktır (ÇK, Geçici m.1/4).

5941 sayılı Kanuna göre, “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu nedeniyle açılan kamu davaları, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği yer, çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer, hesap sahibinin veya şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür (ÇK, m.5/1). Yeni Çek Kanunu ile 3167 sayılı Kanunda var olan yetkili yerlere çek hesabının bulunduğu yer ile hesap sahibinin yerleşim yeri eklenmek suretiyle bu suça ilişkin yer bakımında yetkili mahkemeler genişletilmiştir.

D) Sanığın Yokluğunda Hüküm Kurulamaması

3167 sayılı Kanunun 16. maddesine 4814 sayılı Kanunla eklenen 16/b maddesiyle karşılıksız çek keşide etmek suçlarından yapılan yargılamalarda 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usulü Kanununun (CMUK) 225. maddesinin uygulanabileceği hükmü getirilmişti. Bu hükmeye dayanarak CMUK'nın 225. maddesi ve daha sonra yürürlüğe giren CMK'nın 195.

³⁸ ÖZGENÇ, s.89; SOYDAL, s.112.

maddesine göre sanığa gelmediği takdirde yokluğunda duruşma yapılacağı yönünde ihtarlı davetname tebliğ edilmek suretiyle sanık gelmese bile duruşma yapılabilmekte ve sanığın yokluğunda hüküm kurulabilmekteydi. Ancak, 3167 sayılı Kanunun 16/b. maddesindeki bu hükme benzer bir düzenlemeye 5941 sayılı Çek Kanununda yer verilmemiştir.

5237 sayılı TCK'da yaptırımlar "cezalar ve güvenlik tedbirleri" olarak ikiye ayrılmıştır. Güvenlik tedbirleri ise, alt başlıklarda; belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma, eşya müsadere, kazanç müsadere, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri, sınır dışı edilme, tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri olarak ayrı ayrı sıralanmıştır.

CMK'nın 195/1. maddesinde ise, yoklukta yargılama yapılabilmesi için yargılamaya konu suçun yalnız veya birlikte müsadereyi gerektirmesi öngörülmüş, ancak bu hallere yasada yazılı diğer güvenlik tedbirleri dâhil edilmemiştir. Bu durumda diğer güvenlik tedbirlerinin adli para cezası ile birlikte veya yalnız olarak uygulanması durumunda yoklukta yargılamaya izin verilmemiştir. Bu halde, Yeni Çek Kanunu yürürlüğe girdikten sonra Çek Kanununun 5/1. maddesine göre açılan davalarda CMK'nın 195. maddesi uygulanamayacaktır.

Bu hüküm, usul hükmü olduğundan geçmişe dönük uygulanamaz. Yasanın yürürlüğünden önce açılan davalarda şüphelinin, usulüne uygun olarak davet edilmesine rağmen gelmediği hallerde, yeniden savunmasının alınması gerekmez. Ancak; ihtarlı davetname şüpheliye usulüne uygun olarak tebliğ edilememiş ise ve bu arada yeni yasa yürürlüğe girmiş ise şüphelinin savunması alınmalıdır.

SONUÇ

5941 sayılı Çek Kanunu karşılıksız çek düzenleme suçu açısından önemli değişiklik ve yenilikler getirmiştir. Bu Kanunda yer alan yenilik ve değişikliklerle gerçekte bir ödeme aracı olan çekerin güvenin korunması amaçlanmıştır.

Yeni Çek Kanununda "karşılıksızdır" işlemine tabi tutulan çekin düzenlenmesi değil, düzenlenen çekin kanuni ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde, karşılığının ilgili bankada tam olarak bulundurulmaması suç olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, artık bu suç uygulamadaki yaygın kullanımıyla "karşılıksız çek keşide etme suçu" şeklinde ifade edilemeyecektir.

Çek hesabı sahibi gerçek kişinin, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin etmesi yasaklanmıştır. Bu yasağa rağmen hesap sahibi gerçek kişinin temsilcisi veya vekili sıfatıyla hareket edilerek çek düzenlenmişse, düzenlenen çekten dolayı cezaî ve hukukî sorumluluk hesap sahibi gerçek kişiye ait olacaktır.

“Karşılıksızdır” işlemi, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında kalan kısmıyla sınırlı olarak yapılabilecektir. Ancak çekin karşılığının hiç bulunmaması durumunda karşılıksız çıkan çek bedeli, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan az veya miktara eşit ise, banka çek bedeli kadar parayı ibraz eden hamile ödeyecektir. Bu halde hesap sahibi, bankada çek bedelini hazır bulundurmasa da bankanın kanunî teminatı nedeniyle bahse konu çek hakkında “karşılıksızdır” yapılamayacaktır.

5941 sayılı Kanunun gerekçesinde, karşılıksız çek düzenleme suçunun dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak yani en azından taksirle işlenebilir bir suç olduğu belirtilmiştir. Oysa ceza hukukunda suçlar kural olarak kasten işlenebilirler. Taksirle işlenen fiiller, ancak kanunda açıkça hüküm bulunduğu hallerde cezalandırılır. Dolayısıyla, 5941 sayılı Kanunun gerekçe metnine rağmen karşılıksız çek düzenleme suçunun kasten işlenebilir suç olduğunun kabulü gerekir.

5941 sayılı Kanunda, karşılıksız çek düzenleme suçu için sadece adlî para cezası ile güvenlik ya da koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı yaptırımını öngörülmesine rağmen verilecek para cezasının hapis cezasına çevrilemeyeceğine dair bir hükme yer verilmemiştir. Bu durumda infaz aşamasında adlî para cezasının ödenememesi halinde sanık hakkında 5275 sayılı Kanunun 106. maddesi hükümlerine göre adlî para cezası hapis cezasına çevrilecektir. Dolayısıyla 5941 sayılı Kanunun çek suçlarında hapis cezasını gerçekten kaldırdığını söyleyemeyiz.

KAYNAKÇA

ARKAN Sabih, 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Yapılan Değişiklikler, BATIDER, 2003, C.22, s. 1.

DOMANIÇ, Hayri, Karşılıksız Çeke Hapis Cezası Anayasaya Aykırıdır, Legal Hukuk Dergisi, Kasım 2003, S.11.

DOMANIÇ, Hayri, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. IV, İstanbul 1990.

5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Karşılıksız Çek Düzenleme Suçu-
Meryem GÜNAY- Mehmet GÜNAY

ERİŞ, Gönen, Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku, Ankara 2000.

ERALP, Tayyar Cem, 5941 Sayılı Yasa Karşılıksız İşlemine Sebebiyet vermek ve Karşılıksız Çek Düzenlemek, www.adalet.org/forum/ (26.02.2010).

GÜNAY, Erhan, Uygulamalı Çek Rehberi, Ankara 1997.

KENDİGELEN, Abuzer, Çek Hukuku, İstanbul 2007.

KENDİGELEN, Abuzer, Çek Kanunu Tasarısı Taslağının Hukuki Açından Değerlendirilmesi, Hukuki Perspektifler Dergisi, Eylül 2006.

KINACIOĞLU, Naci, Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1999.

ÖZGENÇ, İzzet, Çek Kanunu, 2. Bası, Ankara 2010.

ÖZTAN, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2001.

POROY, Reha, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul 1995.

SOYDAL, Osman, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve Yeni Çek Kanunu Işığında Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu, Ankara, 2010.

YENİDÜNYA, Ahmet Caner, “Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Karşılıksız Çek Keşidesi Suçu Üzerine Bir İnceleme, Legal Hukuk Dergisi, Nisan 2003, S.4.

YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA, Ecehan, Bilgehan, Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme, 5838 sayılı kanunun 18 ve 32/XIX. Maddelerinin Getirdikleri, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Mayıs-Haziran 2009, S. 82.

Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, (1/433), TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 22, Yasama Yılı: 1, S. Sayısı:58.

KAZANCI Hukuk Otomasyonu